

Kinderen groeien op reis

► HET AVC: MET JE EIGEN OGEN, NEDERLAND 3, 16.00-16.30 UUR

IN oktober vorig jaar trokken vijftig leerlingen van de St. Gerardus Majella-mavo uit Utrecht twee weken door Marokko. Een tocht van 2500 kilometer langs steden, dorpen, door de woestijn en het Atlas-gebergte. *Het Allochtoon Video Circuit* doet er in drie afleveringen — in eerste instantie bedoeld voor jongeren — verslag van. Acht leerlingen kregen een cameratraining en maakten ook zelf reportages en interviews. Het werd een studiereis, die op leerlingen met en zonder Marokkaanse achtergrond veel indruk maakte. De reis en het televi-

Hoe werden de 35 leerlingen geselecteerd?
‘We hebben op school op vrijdagmiddag altijd allerlei activiteiten rond Marokko: een cursusje Marokkaans-Arabisch, de Marokkaanse keuken, in dit geval de cameratraining, van alles. Wie daar meer dan 90% van de keren aan meedoet, komt in aanmerking voor deelname.’

Veranderen de kinderen erdoor?
‘In het onderwijs willen ze tegenwoordig alles meten. Ik heb hier geen scores of cijfers voor, maar er heerst absoluut een andere sfeer op school. Kinderen hebben

Onder de djellabah heb je alleen een dun hemd aan, meer niet.

Scènes uit 'Met je eigen ogen'

sieprogramma erover zijn een gezamenlijk project van productiemaatschappij BOOZ, de NPS en Forum, instituut voor multiculturele ontwikkeling. Die laatste instelling stelde een lespakket over beeldvorming samen, gericht op de opbouw van het middelbaar onderwijs. Toch is de motor achter het project één man: mavo-directeur en Marokkofiel Ton van Vught. Een telefoontje leert dat zijn betrokkenheid nog veel verder gaat dat het organiseren van een reisje. Van Vught: ‘Het is nu de derde keer dat we met school geweest zijn, maar ik ga ook met andere gezelschappen, zoals binnenkort met docenten van het Niels Stensen-college (de Utrechtse ‘zwarte’ school waarvan ex-rector Sjamaar enkele jaren geleden de opheffing bepleitte, red.)’

meer begrip voor elkaar en denken genuanceerder.’

Waarom gaan de reizen niet naar het Rifgebied, waar veel Utrechtse Marokkanen vandaan komen?

‘Het gaat mij erom dat de kinderen hun blik verruimen. Marokko heeft nog zoveel meer te bieden. Ook de Marokkaanse kinderen kennen alleen het gebied waar hun (groot)ouders vandaan komen en daar gaan ze nog wel eens heen op vakantie.’

Heeft de reis nog een extra betekenis voor de kinderen van Marokkaanse afkomst?

‘Ze hebben op zo’n reis een meerwaarde. Hier staan ze onder aan de ladder, daar kunnen ze bijvoorbeeld tolken voor de anderen. Je ziet ze groeien.’

JS

NPS-serie over beeldvorming

Met je eigen ogen

In een nieuwe NPS-serie maken acht Utrechtse mavo-leerlingen een reis naar Marokko. Door hun ogen zien we het land en zijn inwoners.

Pauline Arts

In drie delen zendt de NPS deze maand Met je eigen ogen uit, een educatieve serie over beeld- en identiteitsvorming. Uitgangspunt is het verslag dat acht mavo-leerlingen van de St. Gerardus Majella Mavo in Utrecht hebben gemaakt van hun reis naar Marokko. De jongeren, allemaal van verschillende komaf, gingen zelf met de digitale videocamera op pad en interviewden Marokkaanse leeftijdgenoten. Het videoverslag toont Marokko zoals de jongeren het hebben ervaren.

Tijdens hun reis wordt de groep geconfronteerd met de tegenstellingen tussen arm en rijk in het land. Als de leerlingen een kleine basisschool in het Atlasgebergte bezoeken, en er pennen en penjies vinden, bedelen de kinderen om de cadeautjes. De jongeren zijn diep onder de indruk van de armoede, het kale landschap en de versleten kleding van de kinderen. Sommigen schamen zich bijna voor hun dure meerkleding.

Achteraf vertellen Wendy, een Nederlandse-Turks meisje, en Ashraf, een Marokkaanse jongen, dat het hun een goed gevoel gaf om de kinderen iets te kunnen geven. De Nederlandse Martijn gaat heel anders om met het bezoek. 'Omdat ze niets hebben, hoeven ze nog niet zo aan je te gaan hangen en te bedelen', zegt hij.

Het videoverslag toont hoe de leerlingen aanlopen tegen de vooroordelen die ze hadden over Marokko en Marokkanen. De Marokkaanse Rachida zegt over haar klasgenoten: 'Het is goed dat ze zien hoe het in Marokko is. Dat ze zien dat veel mensen arm zijn, terwijl ze wel werk hebben en dus niet lui zijn.'

Lespakket

Bij de tv-serie hoort een lespakket voor bovenbouwleerlingen in het voortgezet onderwijs. Met je eigen ogen draait om beeldvorming en identiteitsvorming, en moet scholieren bewust

maken van deze begrippen. Het lespakket leert jongeren andere culturen te begrijpen, en zich in de multiculturele samenleving te bewegen.

Projectleider Giovanni Massaro: 'Fragmenten uit het videoverslag dienen als voorbeeld bij de opdrachten in het lespakket. Zo legt een van de opdrachten uit dat je reactie op zaken onder andere wordt bepaald door hoe je bent opgevoerd.' Martijn is hiervan een mooi voorbeeld, vindt Massaro. 'Hij komt uit een boerengezin en wil graag melkveehouder worden. Tussen het grazende vee van de boerderijen in Marokko

valt het hem direct op dat er geen melkvee is. De andere leerlingen laten daar niet eens op.'

Dat Met je eigen ogen voor een belangrijk deel ook over identiteitsvorming gaat, zal veel leerlingen niet meteen opvallen. 'Het thema zit onderhands in het reisverslag', zegt Massaro. 'Ashraf worstelt met zijn identiteit. Hij verdedigt de Marokkaanse cultuur, maar weet eigenlijk niet precies waarom. Rachida heeft haar identiteit gevonden en ze begrijpt zowel het Nederlandse als het Marokkaanse perspectief.'

Dat blijkt bijvoorbeeld uit haar commentaar als een groep Marokkaanse jongens de Nederlandse meisjes op straat heeft lastig gevallen; de meisjes wilden hen 's avonds op straat

interviewen. Rachida: 'Die jongens denken dat wij hen willen uitdagen door 's avonds de straat op te gaan. Je kunt hier niet alles doen of zeggen wat je wilt. Marokkanen denken heel anders dan wij. Je moet je aanpassen.'

Verwachtingen

De kracht van Met je eigen ogen is dat de verwachtingen van de jongeren voor de reis, de reacties ter plekke en achteraf per item achter elkaar zijn gemonitord. De kijker maakt zo het proces van beeldvorming mee. Je ziet Wendy, die na het zien van de armoede in de woestijn, vertelt dat ze respect heeft gekregen voor Marokkanen die naar Nederland zijn geko-

men. Je ziet hoe acht verschillende jongeren langzaam naar elkaar toe groeien, terwijl ze in Nederland nauwelijks mer elkaar omgingen.

En hoe de Nederlandse Nick en Rob trichter komen dat er weliswaar veel verschillen bestaan tussen kinderen hier en in Marokko, maar dat ze vaak dezelfde interesses hebben, zoals voetbal. Dit besef sluipt er bij de kijker als het ware in en dat maakt de NPS-serie verfrissend; je steekt er iets van op, zonder dat je het gevoel hebt dat je aan het leren bent. Dat de fragmenten kort zijn gehouden, maakt de serie extra aantrekkelijk voor jongeren. ■

Zie cultuurpagina.

Turkije Festival

In tien Nederlandse steden staat vanaf deze maand de Turkse muziekcultuur centraal tijdens het Turkije Festival. Hatice Kursun

Met je eigen ogen een beeld vormen van Marokko

Majella in Marokko

WOLTER BLANKERT

Voor de derde keer maakte de Utrechtse Majella-mavo een studiereis naar Marokko met de leerlingen van de hoogste twee klassen. De laatste reis is verwerkt in een driedelige televisieproductie met een daarop aansluitende handleiding voor scholen.

Scholen moeten hun aanpak afstemmen op de leerlingen. Dat is een vanzelfsprekendheid die de ene school beter afdaat dan de andere. Wat het eigenlijke lesprogramma betreft hebben scholen weinig keus, ondanks de officieel geldende vrijheid van onderwijs. In de praktijk zijn de eisen van de examens voor vmbo en havo-vwo zo dwingend, dat Nederland in Europa zeker niet in de kopgroep zit waar het de eigen interpretatie van het leerplan betreft. Die gewenste afstemming op de leerlingen zal zich daarom vooral richten op de didactiek en op activiteiten buiten het eigenlijke lesprogramma. Sommige scholen met veel allochtone leerlingen zijn er voortreffelijk in geslaagd rekening te houden met de achtergrond van deze leerlingen. Bij andere scholen lukt dat niet. Weerzin tegen het 'in de uitverkoop doen van de eigen cultuur' en gebrek aan interesse in wat de leerlingen beweegt, vormen hiervoor mogelijke verklaringen.

Geen 'thuis'werk

De 'Thuiswerkvrije St. Gerardus Majella mavo' in Utrecht (nu vmbo) stemt de aanpak al vele jaren af op de uiteenlopende achtergrond van de leerlingen, met een vrij stabiel gedeelte leerlingen van allochtone komaf van een kleine veertig procent. Met ruim driehonderd leerlingen is het nog een echte school, in de zin van een hechte gemeenschap waar de leerkrachten en de directeur alle leerlingen kennen en omgekeerd. Directeur Ton van Vught zag al vele jaren

geleden dat de school niet op de oude voet kon doorgaan met zo veel leerlingen met een verschillende achtergrond. Hij vond dat de school van de leerlingen pas kon vergen zich aan de school aan te passen, als de school eerst het uiterste had gedaan de aanpak op de leerlingen af te stemmen. Het maken van huiswerk bleek voor veel gezinnen een ellende, de juiste plek was er niet voor te vinden en leerlingen konden de concentratie niet opbrengen. Veel scholen kiezen ervoor ouders met een zekere regelmaat te wijzen op de onschatbare waarde van huiswerk, de plicht van ouders daar rekening mee te houden en dan maar te hopen dat ze dat ook kunnen. De Majella-mavo pakte het anders aan. Deze school berustte niet in de situatie dat het eigenlijke werk thuis gebeurt en het rendement van de lessen ondoorzichtig blijft. Het echte werk moest voortaan op school gebeuren, in de eerste plaats tijdens de lessen zelf en daarnaast in huiswerkuren op school. Thuis waren de leerlingen voortaan studievrij. Van de leerkrachten vergde dat heel wat, maar het pakte goed uit. De concentratie en belangstelling in de les namen opmerkelijk toe, nu alle leerlingen ervan doordrongen waren dat zich daar het eigenlijke leren diende af te spelen. Een ander uitgangspunt dat Ton van Vught in de praktijk bracht, was het concreet tonen van belangstelling voor de achtergrond van alle leerlingen. Omdat ongeveer een derde deel van Marokkaanse komaf is, koos hij ervoor

studiereizen naar Marokko te organiseren voor de leerlingen van de derde en vierde klas (een keer in de twee jaar). Reizen die bedoeld zijn voor alle leerlingen, de Marokkanen en de autochtone bewoners van Utrecht. Voorop stond dat ze samen Marokko gingen verkennen door de nodige opdrachten uit te voeren. Eenvoudig te organiseren is dat niet. Wil je in Marokko meer doen dan een toeristisch programma volgen, dan dien je contact op te nemen met diverse overheidsinstanties. Om geen leerlingen uit te sluiten om financiële redenen moeten subsidies of sponsorgelden worden aangetrokken. Een dergelijk studiebezoek vergt daardoor zeker een jaar gedegen voorbereiding, maar de Majella-mavo maakte van de nood een deugd door alle geledingen van de school daarbij te betrekken. Hierdoor werd een belangrijke doel - in goede harmonie samen iets tot stand brengen - al voor het vertrek bereikt.

Verfilming

Zoals vaak gebeurt bij schoolactiviteiten werden deze reizen vastgelegd op de videoband, deels door de leerlingen zelf. Deze verfilmingen kregen een steeds professioneler karakter en Ton van Vught bracht deze resultaten onder de aandacht van televisiemakers (Booz Audiovisuele Producties). Deze toonden meteen belangstelling en besloten bij de reis in oktober 1999 zelf een ploeg mee te sturen. Niet om de leerlingen het werk uit handen te nemen, maar juist om ze te stimuleren en ze al doende het nodige bij te brengen. Een prachtige scholing kortom. Het resultaat was dusdanig dat de NPS besloot het geheel uit te zenden in drie afleveringen, begin dit jaar. Vanwege de alleszins bevredigende kijkcijfers is besloten de uitzending in het najaar te herhalen. Bovendien kunnen scholen het hele programma en de handleiding aanschaffen. *Met je eigen ogen* is een fraai voorbeeld van wat er bereikt kan worden als je alles op alles zet om leerlingen zelf verantwoordelijkheid te geven. Het filmwerk is feitelijk verricht door een team van acht leerlingen, uitverkoren vanwege hun

belangstelling, maar niet geheel toevallig met een sterk afwijkende achtergrond. Zowel een (donkere) moslim als een (blonde) jongen van goed christelijke huize zaten in de filmploeg, vier jongens en vier meisjes zoals het betaamt. Duidelijk is dat het product zonder de professionele begeleiding en in een later stadium montage nooit de huidige perfectie had kunnen bereiken. De kracht van *Met je eigen ogen* is dat er een beeld van Marokko wordt geschetst door de bril van gemiddeld vijftienjarigen die niet voorgescreemd zijn. Nergens doet de film kinderachtig aan en

de joligheid die volwassenen nog wel eens tentoonspreiden in de hoop het de jeugd zo naar de zin te maken, ontbreekt geheel. Het is per definitie een interculturele film, maar de angstige correctheid die zo kenmerkend is voor veel van dergelijke producties valt hier niet terug te vinden. Sommige scholieren doen uitspraken over Marokko die tenenkrommend zouden zijn als ze uit hun verband werden gehaald. Steeds is duidelijk dat leerlingen oprecht en serieus hun indrukken over deze voor hun nieuwe wereld in woorden trachten te vatten en daarover met elkaar van gedachten wisselen.. Opvallend is dat de leerlingen verre van lichtgeraakt zijn ten opzichte van elkaar, ze trekken elkaars goede bedoelingen kennelijk niet in twijfel.

De lezer krijgt mogelijk de indruk dat het een loodzware film is geworden, maar dat is beslist niet zo. Het is een onderhoudende reisfilm met naast de genoemde commentaren van leerlingen fraaie beelden van vele kanten van Marokko. Indrukwekkende landschappen, schilderachtige markten en folkloristische evenementen ontbreken niet. Bijzonder zijn ook de verschillende schoolbezoeken, die aanleiding geven tot echte culturele ontmoetingen tussen leeftijdgenoten.

Partnerschappen

Na het verschijnen van de film heeft Forum (Instituut voor multiculturele ontwikkeling) een handleiding bij de film uitgebracht. Deze handleiding bestaat uit twee delen. Het eerste deel is bedoeld voor scholen die zelf een dergelijk studiebezoek willen organiseren. Deze scholen krijgen uitstekende praktische informatie mee, die alle scholen met Marokkaanse leerlingen lijkt aan te sporen zich op dergelijke studiebezoeken te storten volgens het stramien dat de Majella-mavo heeft ontworpen. In theorie zou dat inderdaad prachtig zijn, maar in de praktijk zullen de organisatieproblemen toenemen naarmate meer scholen eraan meedoen. In de eerste plaats omdat de Marokkaanse instanties - die hun medewerking moeten verlenen - dan overvoerd worden. In de tweede plaats zal het voor veel scholen niet makkelijk zijn aanvullende financiering te vinden. De energie die de Majella-mavo in deze studiebezoeken heeft gestopt, kan men moeilijk van een groot aantal scholen vergen. Daarbij liggen de verhoudingen tussen de verschillende groepen leerlingen gunstig en is het aantal leerlingen nog te overzien. Op een school met in meerderheid leerlingen van Marokkaanse komaf is het de vraag of een bezoek aan dit land bijdraagt aan interculturele contacten. Het is verre van mijn bedoeling om het scholen tegen te maken, maar enige realiteitszin kan nooit kwaad.

De Marokkaanse overheid ziet veel in partnerschappen tussen Nederlandse en Marokkaanse scholen en verleent daar in

principe haar medewerking aan. Dergelijke partnerschappen bieden waarschijnlijk het beste perspectief voor studiebezoeken voor leerlingen op wat grotere schaal, omdat er dan een vast contactadres is. Het officiële deel kan dan in samenwerking met de partnerschool worden georganiseerd, aangevuld met een meer toeristische rondreis om een completer beeld van het land te krijgen. Het voorbereiden en onderhouden van een dergelijk partnerschap, via bezoeken van leerkrachten en via ICT, is evenwel een kwestie van jaren.

Het tweede deel van de handleiding geeft lessuggesties bij de videoband van anderhalf uur. Allereerst bevat dit gedeelte handige achtergrondinformatie en een groot aantal vragen en discussiepunten, die de leerkracht heel wat keus geven. Daarna volgen de echte suggesties om leerlingen aan het werk te zetten en onderzoek te laten. Zo zet de handleiding de leerlingen op het spoor van internet om informatie over Marokko te vergaren en wordt behandeld hoe je een interview moet afnemen. Voor een school biedt de videoband met de handleiding een uitstekende mogelijkheid om op een aansprekende manier kennis te maken met Marokko, vooral als een interculturele ontmoeting zonder gemoraliseer. ■

Band en handleiding zijn te bestellen bij:
Forum, Postbus 201, 3500 AE Utrecht,
tel 030-2974321.

Voor leerlingenreizen naar Marokko bestaan geen reguliere subsidies, deze liggen ook niet in het verschiet. Docenten die aan verschillende criteria voldoen, komen in aanmerking voor een beurs voor een bezoek aan Marokko binnen het programma Plato (informatie: Europees Platform, Nassauplein 8, 1815 GM Alkmaar).

mb Maatschappij + Politiek sept 2001
pug 2

Recensies onderwijspanel

Met je eigen ogen

Algemeen

Met je eigen ogen is materiaal dat is gemaakt naar aanleiding van een 'studie-rond-reis' van leerlingen van de Gerardus Majella-MAVO uit Utrecht naar Marokko. Het materiaal bestaat uit: drie videobanden van elk 30 minuten, gemaakt door productiebedrijf BOOZ en uit een werkboek dat ook uit drie delen bestaat, gemaakt door de landelijke koepel van migrantenorganisaties FORUM. De videobanden zijn als documentaire door de NPS reeds integraal op televisie vertoond.

Beoordeling van het onderwijspanel

- *De videobanden*

Hoewel de banden niet alledrie even sterk zijn, is er over het algemeen veel positieve waardering voor de kaleidoskopische werking van het materiaal. Op een heel losse, maar tegelijk indringende en onderhoudende manier, volgt de kijker een – etnisch gemengd samengestelde – groep leerlingen bij hun reis naar en door Marokko. De voorbereidingen komen in beeld en het reizen in Marokko zelf natuurlijk. Het is een vondst om de leerlingen steeds zelf op onderzoek te laten uitgaan, steeds zelf de onderwerpen te laten aankaarten en steeds zelf te laten terugkijken op wat ze ervan vinden. Dat levert een prachtig reisdocument op, gezien door de ogen van de leerlingen. *Met je eigen ogen* dus.

Vooraf de tweede en derde band – waarbij de leerlingen veel vaker en nadrukkelijker in contact komen met leeftijdgenoten in Marokko – zijn bijzonder informatief. Hier en daar worden terloops enkele vooroordelen bevestigd (vraag is, of het dan nog vooroordelen zijn); maar ook het grote verschil tussen het rijke Holland en het veel armere Marokko wordt goed duidelijk en de banden hebben beslist humor. Sommige situaties zijn uitgesproken lollig, andere soms schrijnend en weer andere bijzonder informatief. Dat *het verhaal* wat beweeglijk is en vaak van de hak op de tak springt, is heel natuurlijk. Bij reizen is er niet altijd een logische, rechte lijn. Reizen gebeurt met schokken. . .

- *Het lesmateriaal*

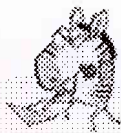
Het lesmateriaal bestaat eigenlijk ook uit drie delen: wat er allemaal komt kijken bij de *organisatie* van zo'n studie-rond-reis; hoe je zo'n reis *journalistiek* moet aanpakken (achtergrondinformatie verzamelen, interviewtraining en oefenen met de videocamera) en een deel met *discussie* door middel van oefeningen en opdrachten.

Wat opvalt, is de gedetailleerdheid van het materiaal. Nergens kort-door-de-bocht of versimpeld. Er is duidelijk veel tijd (en geld) beschikbaar geweest om het materiaal te maken zoals het er nu ligt.

Goed geschreven, in een heldere en toegankelijk stijl. Verstandige indeling ook: organisatie, journalistieke aanpak en verwerking allemaal apart op hun eigen plaats en tijd.

Bij de organisatie is echt aan alles gedacht – de Gerardus Majella-MAVO heeft al drie keer een Marokko-reis georganiseerd, dus die weten waar ze over praten - en dat deel van het materiaal kan zo als draaiboek worden gebruikt.

Het journalistieke deel is vooral praktisch gehouden en gericht op het aanleren van vaardigheden die de leerlingen helpen bij het opnemen van beelden, het bevragen – vooral doorvragen – van mensen.

[email](#)

Het discussiedeel legt laag na laag alle onduidelijkheden, ontdekkingen en discutabele aspecten uit de Marokko-reis nog eens hapklaar op tafel. Iedereen wordt gevraagd nog eens goed naar de beelden te kijken en nog eens goed na te denken om vervolgens bij de opgedane ervaringen een mening te vormen. Werkelijk materiaal van bijzonder hoog niveau; heel bruikbaar!

[actueel](#)

Voor meer informatie en foto's uit 'Met eigen ogen', kijk op de [website van de NPS](#). Daar is tevens de hele serie te bekijken.

[Meer recensies.](#)